

FRANCKÁ ŘÍŠE, Akvitánie, Karel II. Holý (843–877)

mincovna: *Melle*, AR denár

Av.: ve vnitřním perlovcovém kruhu rovnoramenný křížek s patkami, ve vnějším perlovcovém kruhu + **CARLVS REX FR**

Rv.: ve vnitřním perlovcovém kruhu karlovský monogram, ve vnějším perlovcovém kruhu + **METVLLQ**

Lit.: Gariel 209, s. 159 (Pl. 13:209,23:58);¹ Morrison – Grunthal 1063, s. 1372;² Depeyrot 606, s. 406–408.³

1,73 g; 20 x 20,1 mm

XRF: Ag 94,04 %; Cu 1,93 %; Pb 0,843 %; Si 2,77 %; Fe 0,310 %; Zn 0,027 %; Au 0,036 %; Bi 0,043.⁴

Sbírka: soukromá.

Naleziště: **Chotěšov** (okr. Plzeň-jih) 2020; polykulturní sídliště.

Kom.: přes drobné stopy koroze je mince perfektně zachována a pravděpodobně nebyla nikdy v oběhu; lze na ní sledovat detaily úpravy povrchu střížku před ražbou a sestavení kolků.

Foto Martin Čechura; zvětšeno 2:1.

Tento typ denáru náleží mezi nejběžnější ražby krále a od roku 875 také císaře Karla II. Holého. Vzhledem k tomu, že se denárů tohoto typu dochoval

¹ GARIEL, Ernest: *Les monnaies royales de France sous la race carolingienne*, Strasbourg 1884, č. 209, s. 159, Pl. 13:209, 23:58.

² MORRISON, Karl Frederick – GRUNTHAL, Henry: *Carolingian Coinage*, New York 1967, č. 1063, s. 1372.

³ DEPEYROT, Georges: *Le Numéraire Carolingien. Corpus des Monnaies*, Wetteren 2017 (dále jen Depeyrot), č. 606, s. 406–408.

⁴ XRF analýza denáru byla provedena v Archeologickém ústavu AV ČR v Praze.

značný počet (Depeyrot uvádí k roku 2017 celkem 5884 exemplářů), uvažují někteří autoři, že by mohlo jít i o minci Karla I. Velikého.⁵ Denár tohoto typu se vyskytuje i v našich nálezech, jeden zachovaný exemplář známe z hradiště v Praze-Šárce.⁶

Denár se připojuje k nečetným nálezům karolinských mincí z Čech:

1. PRAHA-ŠÁRKA 1964.

Nález denáru Karla II. Holého (843–877), Akvitánie, mincovna: *Melle*. Nalezen na hradišti.⁷

2. JEDOMĚLICE (okr. Kladno) 2006.

Nález cca 60–70 denárů Ludvíka I. Pobožného (vláda 814–840), 13 kusů z období 814–819 (včetně portrétních), zbytek z období 819–822. Z depotu zhodnoceno 45 kusů, z mincoven po celé Francké říši (od Katalánska přes Akvitánii, Porýní až do severní Itálie). Nalezeno západně od obce v lese v blízkosti pramene při detektorovém průzkumu.⁸

3. HRADEC U HUDČIC (k. ú. Martinice, okr. Příbram) 2007/2008.

Nález čtyř italských denárů Karla I. Velikého (768–814) z období 793/794–812, Lombardie, mincovna: *Pavie*. Nalezeno na hradišti.⁹

4. TISMICE (okr. Kolín) 2011.

Nález denáru Karla I. Velikého (768–814) z období 771–793/794, mincovna: *Amiens*. Nalezen na hradišti.¹⁰

5. KOSTELNÍ HLAVNO (okr. Praha-východ) 2013.

Nález denáru Karla I. Velikého (768–814). Nalezen na poli v poloze V lukách.¹¹

⁵ DEPEYROT, s. 406.

⁶ HÁSKOVÁ, Jarmila: *Nález karolinského denáru v Šárce. K obchodním stykům českých Slovanů s říší francouzskou*, Numismatický sborník 9, 1966, s. 5–10.

⁷ HÁSKOVÁ, J.: *Nález*, s. 5–10.

⁸ VIDEMAN, Jan – PROFANTOVÁ, Naďa: *An der Ostgrenze des Frankenreiches. Ein Hortfund von Denaren von Ludwig dem Heiligen bei Jedomělce (Bez. Kladno)*, Quaestiones Mediaevi Novae 19, 2014, s. 367–389.

⁹ LUTOVSKÝ, Michal – VIDEMAN, Jan: *Nález denárů Karla Velikého z hradiště Hradec u Hudčic, okr. Příbram*, Archeologie ve středních Čechách 15/1, 2011, s. 524–525, obr. 2; VIDEMAN, Jan – LUTOVSKÝ, Michal: *Nález karolinských denárů na Hradci u Hudčic (okr. Příbram). K problematice kontaktů franského impéria a Čech*, Numismatický sborník 26/2, 2011, s. 202, obr. 2.

¹⁰ MILITKÝ, Jiří – PROFANTOVÁ, Naďa – VIDEMAN, Jan: *Pozdně římské mince a denár Karla Velikého (768–814) z areálu hradiště Tismice (okr. Kolín)*, Numismatický sborník 27/2, 2012–2013, s. 181, obr. 2:3, 3a.

¹¹ POLANSKÝ, Luboš – KRÁSNÝ, Filip – KOUT, Adam: *Kolínský denár Karla I. Velikého nalezený u Kostelního Hlavna*, Numismatické listy 70, 2015, s. 105–107; POLANSKÝ, Luboš: *Mince 9. a 10. století v archeologických nálezech z českých zemí a jejich přínos pro počátky našich dějin*, disertační práce FFUK, Praha 2019, s. 14–25.

6. OLŠOVICE (okr. Prachatice) před 2016.

Ojedinelý nález denáru Ludvíka I. Pobožného (814–840), mincovna: *Paříž*. Denár je typu *XRISTIANA RELIGIO* raženého po roce 822.¹²

7. VYSOKÉ MÝTO (okr. Ústí nad Orlicí) 2020.

Ojedinelý nález denáru Karla I. Velikého (768–814), mincovna: *Pavie*.¹³

Mince z Chotěšova je první karolinskou mincí ze západočeského regionu. Samotná lokalita Chotěšov je známá především díky přítomnosti kláštera premonstrátek, založeného mezi roky 1202–1210 blahoslaveným Hroznatou Tepelským, v širším okolí se však objevuje množství archeologických lokalit z celého období pravěku a raného středověku. K nejvýznamnějším patří především rozsáhlé sídliště z doby laténské a římské, které se nachází na terase na levém břehu řeky Radbuzy. Z této polohy je známo několik stovek kovových nálezů a množství římských mincí, nalezených při detektorových prospekcích. Naprostá většina nálezů je však uložena v soukromých sbírkách. Nově byly publikovány nálezy římských mincí.¹⁴ Významnou lokalitou pro poznání raně středověkého osídlení je Vstiš, vzdálená 2,5 km od místa nálezu. V roce 2004 zde byl prozkoumán mělce zahluobený obytný objekt (polozemnice) se zbytkem otopného zařízení, datovaný do závěru 7. až počátku 8. století.¹⁵

Význam lokality, potažmo celé oblasti, nepochybně vyplývá z její polohy na tzv. Řezenské, nebo též Domažlické cestě, která představovala základní komunikační spojnici mezi územím raně středověkých Čech a sousedními Bavyry. Cesta směřovala z plzeňské kotliny přes Chotěšov a Stod k hradišti v Hradci u Stoda a dále do Staňkova, kde se zřejmě dělila na několik bočních větví, které využívaly různé možnosti přechodu přes pásmo hraničního lesa.¹⁶ Jednou z nejvýznamnějších zastávek na této cestě byla celnice v Domažlicích, opatřená raně středověkým kostelem sv. Jakuba, jehož půdorys byl odhalen při archeologickém výzkumu v roce 1993. Nové vyhodnocení výsledků i širších vztahů poukázalo na možnost jeho vzniku již v průběhu 10. století. Současně byla potvrzena souvislost mezi celnicí v Domažlicích, resp. svatojakubským kostelem, a benediktínskou cellou nedaleko Chamu, která byla založena v letech 740–748 a byla spravována klášterem sv. Emmerama v Řez-

¹² Naďa PROFANTOVÁ – Jan VIDEMAN – Zdeněk ŠTĚPANČÍK: *Dálkové kontakty Netolicka v raném středověku. Svědeckví mincí a ozdob*, s. X; LUKAS, Jiří – VIDEMAN, Jan: *Počátky českého mincovnictví*, Praha 2021, s. 20.

¹³ LUKAS, J. – VIDEMAN, J: *Počátky*, s. 19–20.

¹⁴ HUS, Miroslav: *Nálezy antických mincí na jižním Plzeňsku*. Pod Zelenou horou. Vlastivědný sborník jižního Plzeňska 24, 2021, s. 7–14.

¹⁵ BŘICHÁČEK, Pavel: *Raně středověký objekt ve Vstiši (okr. Plzeň-jih)*, *Archeologie západních Čech* 11, 2016, s. 135–140.

¹⁶ BŘICHÁČEK, Pavel – METLIČKA, Milan: *Domažlická sídelní aglomerace v raném středověku*, *Archeologie ve středních Čechách* 3/2, 1999, s. 269–270; MAUR, Eduard: *Řezenská cesta a zemské stezky na Domažlicku*, *Západočeský historický sborník* 7, 2001, s. 5–40.

ně. Tato cella se stala významným sakrálním centrem bavorského příhraničí a také výchozím bodem misijního působení do Čech.¹⁷ Chotěšov je zároveň jedním z možných průsečíků, kde se Řezenská stezka kříží s další významnou komunikací vedoucí z Plzně na západ, přes Stříbro, Kladruby a Tachov do Norimberku. Tato trasa však vzniká až v průběhu 11. století a největší význam měla od 13. století.¹⁸ O jejím předchůdci v průběhu raného středověku zatím chybí dostatek dokladů a rekonstrukce je spíše hypotetická.

Klíčový význam západních Čech a především jejich kontaktů s Bavorsky potvrzují i další nálezy, které se v poslední době daří evidovat a které pocházejí převážně z detektorové prospekce. Významnou úlohu zde nepochybně hrají centrální lokality v blízkosti zemského hraničního pásma, zejména hradiště Bezemín. Kromě nedávného objevu několika kování avarského okruhu ze širšího zázemí hradiště se jedná především o soubor mincí bavorského krále Konráda I. (914–917) a vévodů Arnulfa (917–937) a Eberharda (937–938), které dokládají intenzivní obchodní a zřejmě i politické vztahy západních Čech v neklidném a dramatickém období konce 9. a počátku 10. století ve střední Evropě.¹⁹ Bližší poznání vzájemných kulturních, obchodních a politických vazeb je však závislé na důkladném zpracování těchto nálezů. Přestože počet nalezišť i samotných karolinských mincí v Čechách zůstává zatím na první pohled malý, srovnání se situací nálezů v Bavorsku ukazuje poměrně vyrovnaný stav obou zemí. K roku 2004 bylo na území Bavor evidováno 46 lokalit s nálezy karolinských ražeb, do roku 2018 přibýly tři hromadné nálezy a 18 jednotlivých mincí.²⁰ Situace je ještě zajímavější, pokud se soustředíme na ražby Karla II. Holého. Z Bavor totiž známe pouze jeden exemplář z hornobavorského Winzeru u Řezna, nalezený v roce 1836 v Dunaji.²¹ Podobná je i situace v Rakousku. Ojedinělý nález denáru pochází z Itzlingu u Solnohradu²² a z Bad Deutsch-Altenburk.²³ Někdy uváděný nález obolu z depotu v hornorakouském Postsaalu je zřejmě omylem, neboť depot obsahuje mince z 11. století.²⁴ Naprostá většina bavorských nálezů pochází ze sídlišť, na rozdíl od oblasti

¹⁷ BŘICHÁČEK, Pavel – ČECHURA, Martin: *Kirche St. Jakobus in Taus/Domažlice und ihre Stellung in der örtlichen frühmittelalterlicher Siedlungsagglomeration*, in: *Frühmittelalterliche Kirchen als archäologische und historische Quelle* (ITM 8), Brno 2010, s. 289–303.

¹⁸ NOVÁČEK, Karel – ŠIROKÝ, Radek: *K počátkům Norimberské cesty na Tachovsku*, *Archaeologia historica* 23, 1998, s. 71–85.

¹⁹ BŘICHÁČEK, Pavel – ČECHURA, Martin: *Nález mincí Liutpoldovců z Bezemína (okr. Tachov)*, *Numismatický sborník* 24, v tisku; POLANSKÝ, L.: *Mince*, s. 33–36; LUKAS, J. – VIDEMAN, J.: *Počátky*, s. 31–32.

²⁰ EMMERIG, Hubert: *Der Freisinger Münzschatzfund und das Geldwesen in Bayern zur Karolingerzeit*, *Sammelblatt des Historischen Vereins Freising* 38, 2004, s. 11–75; COUPLAND, Simon – EMMERIG, Hubert: *Neue karolingische Münzfunde aus Bayern und Österreich*, in: *Numismatische Zeitschrift* 125, 2019, s. 233–264.

²¹ EMMERIG, H.: *Der Freisinger Münzschatzfund*, s. 67.

²² EMMERIG, H.: *Der Freisinger Münzschatzfund*, s. 62.

²³ EMMERIG, H.: *Der Freisinger Münzschatzfund*, s. 57–58.

²⁴ COUPLAND, S. – EMMERIG, H.: *Neue karolingische Münzfunde*, s. 242.

západně od Rýna se jen ojediněle vyskytují mince v hrobech.²⁵ Poloha nálezů obou denárů Karla II. Holého, z hornobavorského Winzeru i západočeského Chotěšova, potvrzuje význam domažlické (řezenské) cesty jako hlavní komunikační tepny mezi Čechami a Bavorami v průběhu raného středověku. Na závěr lze také upozornit na poměrně vysoký výskyt karolinských mincí v místech někdejších římských táborů a sídlišť.²⁶ Přestože tuto souvislost není možné přeceňovat, je zajímavé, že chotěšovský nález byl učiněn v prostoru patrně největšího západočeského sídliště z doby římské.

²⁵ SCHULZE-DORRLAMM, Mechthild: *Gräber mit Münzbeigabe im Karolingerreich*, *Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums* 57, 2010, s. 339–388.

²⁶ EMMERIG, H.: *Der Freisinger Münzschatzfund*, s. 39–40.